

Sygn. akt V CZ 166/12

POSTANOWIENIE

Dnia 13 czerwca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych - Oddział
w C.

przeciwko D. P. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością Spółce Komandytowej w
C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 czerwca 2013 r.,

zażalenia strony pozwanej na wyrok Sądu Apelacyjnego

z dnia 26 lipca 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i pozostawia rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

Uzasadnienie

Powód domagał się zasądzenia od pozwanej, po ostatecznym sprecyzowaniu żądania, kwoty 244392,34 zł wraz z odsetkami od wskazanych kwot.

W sprzeciwie od wyroku zaocznego z dnia 9 lutego 2011 r. pozwana zarzuciła, że zadłużenie nie zostało udowodnione, doszło do przedawnienia części dochodzonych wierzytelności, a ponadto nieprawidłowo określona została suma żądanych należności za poszczególne okresy, która przekroczyła zakres zabezpieczenia hipotecznego.

Sąd Okręgowy w C. wyrokiem z dnia 7 grudnia 2011 r. uchylił wyrok zaoczny w zakresie kwoty 175834,33 zł wraz z odsetkami od dnia 2 listopada 2010 r. oraz odsetek od kwoty 6380,45 zł za okres od 2 listopada 2010 r. i w tym zakresie oddalił powództwo, umorzył postępowanie w zakresie kwoty 3319 zł, a w pozostałej części utrzymał ten wyrok w mocy, zastrzegając pozwanej prawo do powoływania się na ograniczenie odpowiedzialności do wysokości wierzytelności zabezpieczonych wpisami hipotek przymusowych łącznych zwykłych, a także co do odsetek za ostatnie dwa lata przed przysądzeniem własności nieruchomości.

W wyniku apelacji powoda Sąd Apelacyjny uchylił wyrok Sądu Okręgowego w odniesieniu do orzeczenia o uchyleniu wyroku zaocznego i oddaleniu powództwa, zastrzeżenia pozwanej prawa do powoływania się na ograniczenie odpowiedzialności oraz co do kosztów procesu i w tym zakresie przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Wskazane zostało w motywach, że pozwana kupiła w 2008 r. nieruchomość obciążoną hipotekami zabezpieczającymi wierzytelności powoda względem zbywcy. Sąd pierwszej instancji uznał, że przedstawione przez powoda dowody w postaci dokumentów nie były wystarczające do wykazania wysokości jego wierzytelności względem dłużnika osobistego, ze względu na to, że były nieczytelne, a wyjaśnienia powoda niejasne. Uwzględnione zostały wierzytelności zabezpieczone hipotekami przymusowymi zwykłymi, wobec domniemania ustanowionego art. 71 k.w.h., a odsetki tylko za nieprzedawniony okres, co łączy się z art. 1025 § 3 k.p.c. Odsetki od kwoty

6380,45 zł przedawniły się, stosownie do art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Nie doszło do wskazania stopy procentowej odsetek naliczonych od kwoty 56415,06 zł, objętej hipoteką przymusową zwykłą w łącznej kwocie 65496,56 zł, ani podstawy naliczania odsetek od dnia 31 lipca 2003 r. do wniesienia pozwu. Sąd Apelacyjny stwierdził, że uzasadniony był zarzut powoda o braku wnikliwości Sądu Okręgowego przy ocenie zgromadzonego materiału dowodowego, co doprowadziło do nieuzasadnionego wniosku o niewykazaniu szeregu okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia. Dotyczy to nieczytelności dokumentów w sensie ich niejasności. Jeśli Sąd pierwszej instancji miał trudności w należyтым ich zrozumieniu, to powinien powołać biegłego właściwej specjalności, podobnie w odniesieniu do wyliczenia odsetek. Uchylając się od przedstawienia motywów swej oceny dowodów, deprecjonującej dowody przedstawione przez powoda, Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy w zaskarżonym zakresie. Należało zatem uchylić zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

Pozwana w zażaleniu zarzuciła niewłaściwe zastosowanie art. 386 § 4 k.p.c. polegające na przyjęciu, że nie doszło do rozpoznania przez Sąd Okręgowy istoty sprawy, podczas gdy były przesłanki do wydania merytorycznego orzeczenia. Podniosła także, że Sąd drugiej instancji dopuścił się naruszenia przepisów postępowania: art. 278 § 1 w związku z art. 232 zdanie drugie i art. 233 § 1 k.p.c., art. 6 w związku z art. 232 zdanie drugie k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c., które mogło mieć wpływ na wynik sprawy. Ponadto doszło do naruszenia art. 69 k.w.h. w związku z art. 1025 § 3 k.p.c. Domagała się zmiany wyroku i oddalenia apelacji powoda, ewentualnie uchylenia go i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie należało uznać za uzasadnione, chociaż nie wszystkie zarzuty były prawidłowo podniesione. Z dniem 3 maja 2012 r. wprowadzony został, ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz.1381), przepis art. 394¹ § 1¹ k.p.c., który daje możliwość poddania kontroli instancyjnej prawidłowości uchylenia

przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Celem tego zażalenia jest zbadanie przez Sąd Najwyższy, czy powołana przez sąd drugiej instancji przyczyna uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji, połączona z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania, odpowiada ustawowej podstawie przewidzianej w art. 386 § 2 lub § 4 k.p.c. Mimo skierowania zażalenia do wyroku sądu drugiej instancji, nie traci ono swoistej dla niego funkcji środka odwoławczego, którego celem jest rozstrzygnięcie kwestii procesowych, a nie materialnoprawnych. Zakres kognicji Sądu Najwyższego, zdeterminowany charakterem tego zażalenia, umiejscowionego w systemie środków odwoławczych, jest ograniczony do formalnych podstaw uchylenia wyroku (por. przykładowo postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 października 2012 r., I CZ 135/12, niepubl.; z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41; z dnia 23 listopada 2012 r., I CZ 177/12, niepubl.; z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, niepubl.; z dnia 17 stycznia 2013 r., III CZ 1/13, niepubl.). Oznacza to, że w ramach przeprowadzanej kontroli wyłączona jest możliwość oceny zasadności pozwu i apelacji, jak też merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji. Takie badanie orzeczenia sądu drugiej instancji dokonywane być może jedynie przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, który spełniać musi szczególne wymogi formalne oraz przesłanki decydujące o jego przyjęciu. Zażalenie zatem powinno się skupiać na zarzutach naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. i art. 378 § 1 k.p.c. Z tej przyczyny nie podlegały rozpoznaniu, wytknięte przez żalącą się, nieprawidłowości zastosowania przepisów regulujących postępowanie dowodowe oraz kwestionowanie wykładni art. 69 k.w.h.

Jeżeli do uchylenia wyroku doszło z powodu nierozpoznania istoty sprawy, to zachodzi konieczność ustalenia, czy przyjęte przez sąd drugiej instancji rozumienie tego pojęcia odpowiada znaczeniu przyjmowanemu w doktrynie i orzecznictwie oraz czy dokonana przez ten sąd ocena uzasadniała wydanie orzeczenia kasatoryjnego. Ugruntowane zostało w orzecznictwie Sądu Najwyższego zapatrywanie, podzielane także w rozpoznawanej sprawie, że pojęcie „nierozpoznanie istoty sprawy”, interpretowane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi

się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1939/36, Zb.Orz. 1936, poz. 315; z dnia 9 stycznia 2001 r., I PKN 642/00, OSNP 2002, nr 17, poz. 409; z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, niepubl.; z dnia 24 marca 2004 r., I CK 505/03, niepubl.; z dnia 21 października 2005 r., III CZ 161/05, niepubl.; z dnia 12 listopada 2007r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2 oraz postanowienia: z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz.22; z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, niepubl.; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, niepubl., z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3 poz.41; z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, niepubl.). Przykładowo wskazać można, że do takiej sytuacji dochodzi wówczas, gdy sąd pierwszej instancji przyjmuje, że zachodzi brak legitymacji procesowej strony, przedwczesność powództwa, wygaśnięcie roszczenia lub jego przedawnienie, upływ terminu zawitego - bez przeprowadzenia pełnego postępowania dowodowego, a sąd drugiej instancji nie podzieli stanowiska o wystąpieniu tych podstaw oddalenia powództwa. Ma to miejsce również wówczas, gdy sąd pierwszej instancji nie rozpoznał wszystkich twierdzeń i zarzutów pozwanego, bezpodstawnie uznając, że nie zostały zgłoszone albo były zgłoszone, ale są objęte prekluzją dowodową.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny nie wskazał na taką wadliwość wyroku Sądu pierwszej instancji. Nierozpoznanie istoty sprawy połączył z uchyleniem się przez Sąd Okręgowy od przedstawienia motywów swej oceny materiału dowodowego, deprecjonującej dowody przedstawione przez powoda. Zastrzeżenia Sądu Apelacyjnego co do stanowiska Sądu Okręgowego, że złożona przez powoda dokumentacja jest nieczytelna, w sensie niemożliwości stwierdzenia na jej podstawie wysokości wierzytelności powoda względem jego dłużnika osobistego, tak co do pretensji głównej i odsetek, jak też oceny zarzutu ich przedawnienia, nie odnoszą się do całokształtu okoliczności sprawy i nie stanowią o nierozpoznaniu istoty sprawy, nie zostały również w tym kontekście bliżej sprecyzowane. Sąd Apelacyjny nie uwzględnił w miarodajnym zakresie kognicji

sądu drugiej instancji, obejmującej obowiązek merytorycznego rozpoznania sprawy i wydania orzeczenia kończącego sprawę (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55) oraz tego, że wydanie wyroku kasatoryjnego stanowi wyjątek od zasady przewidzianej w art. 386 § 1 k.p.c. Dopuszczalność uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji z powodu nierozpoznania istoty sprawy obejmuje jedynie omówione wadliwości związane z nierozstrzygnięciem żądań stron. Wszelkie inne nieprawidłowości rozstrzygnięcia dotyczące naruszeń prawa materialnego i procesowego (poza nieważnością postępowania i nieprzeprowadzeniem postępowania dowodowego w całości) powinny być załatwiane w postępowaniu apelacyjnym.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok na podstawie art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi drugiej instancji, stosownie do art. 108 § 2 w związku z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c.